

Fejcserre szobrászati eszközökkel

Beszélgetés

Péli Barnával

Péli Barna az utóbbi évtized egyik legmakacsabb és legfáradhatatlanabb kortárs magyar szobrásza, generációjának egyik kulcsfigurája. A nagyváradi születésű és Budapesten szobrász diplomát szerző Pélit nagy kísérletezőként emlegették recenzensei az elmúlt években. Szobrai a klasszikus plasztika kihívásairól és központi fontosságú elemeiről szólnak: a gravitációról, az egyensúlyról és a kompozícióról. Péli valódi formabontása az új anyagok, technológiák kipróbálásának kíváncsiságából fakad. Szituációkkal dolgozik, amelyek műfaji értelemben is az installáció és a szobrászat műfaja között balanszíroznak. Minden szoborcsoportja egy abszurd történet, amely egyszerre tartalmaz banális és komplex referenciákat, valamint nem kevés privát mitologikus elemet is.

SA: Igaz, hogy legtöbb alkotásodat, az egyes „alakokat” folyamatosan átformálsz egy-egy készülő sorozat, kiállítás megvalósítása alkalmával?

Péli Barna: A rövid válasz az, hogy igen. Ez azonban nem egy prekonceptió. Két fő oka van annak, hogy így alkotok. Az egyik, hogy alapvetően türelmetlen alkat vagyok, és ezt a türelmetlenségemet kiszolgálja az anyag, amivel dolgozom. Ez a purhab, amivel kétféle szobrászati technológia is alkalmazható: az elvevős, tehát a faragás és a hozzáadás, azaz a mintázás, öntvényezés. A frissen kifolyt purhabot vizes kézzel negyven-negyvenöt percig tudom mintázni, mert képlékeny, de kötés után faragható. Amúgy most már van egy harmadik technológia is, a nyomtatás. Na, az még egyelőre nem megy. A purhab önhordozó anyag, amihez nem kell vázát építeni. Egy klasszikus szobor több hónapig, de akár több évig is készülhet. Ezzel szemben purhabból, ha reggel elkezdem, este már kész is van a nyers test. Ezáltal, akár csak a festők, tudok az ember korával foglalkozni, nem úgy, mint a klasszikus értelemben vett szobrászok a márvány korával. Ez egyébként Popper Leó gondolata. Egy több hónapos, adott esetben több éves munkát szétvágni, újragondolni óriási lelkiert és magabiztosságot igényel, ezzel szemben egy egy-két napos munkát sutba vágni nem nagy kaland. Bátran hozzányúlok, bátran átalakítom.

PÉLI Barna: *Mofetta*,
2019, Art9 Galéria
A művész jóvoltából
←

PÉLI Barna:
Hangszigetelt Zoltán 9,
2016, Trafó Galéria
A művész jóvoltából
→

A másik ok, hogy semmilyen körülmények között nem célozom a műtárgyak halmozását. Nincs igényem a műtárgyak birtoklására, úgy használom ezeket a figurákat, karaktereket, mint az író a szavakat vagy a festő a színeket. Van a már meglévő gondolat, azt a kiállítás befejeztével visszaviszem a műterembe, majd folytatom tovább. Ilyenkor átgondolom a karakterek épp aktuális állapotát, és értékelem azokat. Vannak olyanok, melyeket bedarálok, csonkolok vagy protézisként használom tovább, és vannak, amelyek köré építünk egy új szituációt. Szó szerint büntetem vagy honorálok, jutalmazom őket.

SA: Milyen szempontok alapján érdekel a fölöslegesség, a ki- és eldobható jelensége az emberi létezés szempontjából?

PB: Nagyon jó kérdés, mert először fogalmazom meg, hogy számomra nem létezik más szempont, mint az ember hisztérikus és idióta szempontja. Kínok között vergődök, hogy az emberen kívül más is megjelenjen a kiállításaimon, de ez csak akkor jön létre, ha valaki mással alkotok. Az épp aktuális lelkiállapotom és kedvem határozza meg, hogy mi éppen a fölösleges. Ha morális vagy erkölcsi szempontból nézzük, amíg a lányom nem nő fel, addig a vulgáris dolgokat nem erőltetem.

SA: Szobrászati eszközökkel fogalmazol meg egy olyan emberközpontúság mellett

elkötelezett közösségképet, amelyben az „én”, a „mi” és az „ők” folyamatosan alakuló átrendeződés, egyfajta csoportdinamika cselekvői.

PB: Ez tulajdonképpen nem is kérdés, mintsem inkább egy jó észrevétel. Egy-egy karaktert, figurát, hőst visszaviszem a műterembe, és kicserélem a fejét egy másik hős fejére, ezáltal kvázi teljesen új DNS-t adva nekik. Szobrászati eszközökkel grammatizálok. Folyamatosan, dinamikusan változik, hogy ki az én, ki a mi, és ki az ők.

SA: A történetek időbeli kibomlásával az alakok fizikai megjelenése egy folyton változó tényező.

PB: Igen. Elindul egy gondolat, egy program a fejemben az annak megfelelő karakterekkel, és biztos, hogy a kiindulás és a végeredmény köszönőviszonyban sincsenek egymással. A legszórakoztatóbb az egészben, amikor felidézem a kiindulási pontot és felfedezem azt a káprázatot, amelyben az egymásra rakódott különböző rétegek által minden teljesen más lett.

SA: A body horror esztétikáját mi inspirálja?

PB: Speciális közegben nőttem fel, úgy mond dupla kisebbség voltam. Egy 23 milliós országban egy kétmilliós kisebbséghez tartoztam a szülővárosomban, de az utcámban egy még kisebb kisebbséghez tartoztam, ugyanis Romániában magyarként nőttem fel, de az

utcámban, ha probléma adódott, akkor én voltam a kis vörös zsidó, ugyanis a dédnagyapám házában laktunk, akiről mindenki tudta, hogy zsidó volt.

Folyamatosan azt éltem meg, mintha a testem egy végtelen kulissza lenne. Mikor nagycsoportos lettem az óvodában, és iskolába készültem, megkérdeztem édesanyámtól, hogy mikor leszünk már románok. Eddig magyarok voltunk, rendben van, de mikor leszünk románok? Mikor kell abbahagyni ezt az idétlenkedést? Tudtam, hogy melyek azok a román szavak, amelyeket úgy tudok kiejteni, hogy nem jönnek rá, hogy magyar vagyok. És már ötéves koromban elmagyarázta édesanyám, hogy azt, hogy zsidó felmenőim vannak, mindenáron el kell titkolni, ugyanis minden évszázadban volt zsidóüldözés, tehát nagy valószínűséggel én is meg fogok élni egy ilyet, kár ebbe belemenni, kár mocorogni.

Szerencsére a Jóisten nagyon sok eszközzel látott el engem ahhoz, hogy ezeket az érzéseket elrejtsem, hogy mások ne láthassák, valójában mi van bennem. Miközben ezerrel próbáltam megjatszani magam a kis szülővárosomban, addig lépten-nyomon a

PÉLI Barna: *Mofetta*, 2019,
Art9 Galéria
A művész jóvoltából

második világháború és az azt követő kegyetlen időkben megreccsent, megzakkant, poszttraumás városi bolondok kitüremkedő létét irigyeltem. Furcsa volt, hogy míg én mindent elkövetek azért, hogy rejtőzködjek, vannak emberek, akik mindent kiadhatnak magukból, és van is jogosítványuk arra, hogy következmények nélkül magukat adják. Ők tettek, átéltek valamit, kiérdemelték, hogy magukat adják, mintha ez valami jutalom lett volna számukra a sorstól. Én is arra vágytam, hogy önmagamot adhassam. Valamiért példaként jártak előttem.

A város védett bolondjai voltak, senki nem bántotta őket. Míg én megpróbáltam mindent elrejtetni, hogy ne tudják rólam, hogy zsidó vagyok, hogy ne tudják rólam, hogy magyar vagyok, ne verjenek meg, addig ezek a bolond emberek mindent kiadhattak. Nevettek rajtuk, mert elégedettséget ébresztettek az emberekben, hiszen az övéknél mindenkinek a sorsa jobb volt. Ezek a testileg, lelkiileg meggyötört emberek sokszor megjelennek a szobraimban. Próbálom az emléküket összegyűrní a klasszika-filológiával, az anatómiaszigorlattal. Legalábbis utólag ezt vettem észre - nem volt tudatos, hogy ezt csinálom.

Állandóan megkülönböztetésekkel találkozom - nő-férfi, zsidó - nem zsidó, magyar-román, Kisantant-Nagyantant... A város bolondjainak ezek nem számítottak. Csak

az akarva-akaratlanul megélt sors számított. Nem aktuális szempontok merültek fel, hanem örökké érvényes és kikerülhetetlen dolgok.

SA: Szoborcsoportjaidban a kiszámíthatatlanság, a kaotikusnak tűnő alakzatok (fraktálok) létrejötte mögött található valamiféle törvényszerűség?

PB: Érdekes a kaotikus jelző, sokan így élik meg a munkáimat. Ha már itt tartunk, számomra a body horror elnevezés is idegen, de elfogadom, és tisztában vagyok vele, hogy az emberek a munkáimat sokszor horrorisztikusnak tartják, hiszen gyakran találkozom ezzel a véleménnyel. Például tavaly novemberben kiállítottam a Flash Show kortárs képzőművészeti vásáron, ami a Covid miatt kirakatokban került megrendezésre. Egy szülőpáros és a gyermekük volt kiállítva - mindenkori frusztrációikkal, amivel egy család rendelkezhet - egy Király utcai üres üzlethelyiség kirakatában. Nekem már a szervezők mesélték, hogy az üzlet feletti társasház egyik lakója többször odament a kirakat elé, hosszasan vizslatta a szobraimat, és végül kiderült, hogy nem a család szentháromságát látta. Idézem: „Ez, ami itt van, botrány! Jelenteni fogom! Ennek nem az utcán, hanem a Terror Házában a helye!” Pedig én kifejezetten harmonikusnak, organikusnak, sőt „püderesen kedvesnek” látom ezeket az alakokat.

↑
PÉLI Barna:
Hangszigetelt Zoltán 9, 2016, Trafó Galéria
A művész jóvoltából

Azzal nehéz vitatkozni, hogy a szobraim tipikusak-e, mert tipikusak, de máshogyan a szemlélőnek és máshogyan nekem. A nézők az arány tipikusságát látják, én meg a szituációt. Ők furcsa arányú embereket látnak, én viszont a figurákon kívüli mezőt. Én nem látom a furcsaságot, hiszen nekem ők a rokonaim. Minden testrészüik ismerős. Van olyan figura, akivel húsz éve foglalkozom. Még a lányom is csak tizenhat.

Az alkotás mellett hosszú évekig tanítottam, jelenleg pedig egy filmgyártás céget is vezetek, így a munkám során lényegi tényező a kommunikáció. Meg kell értetnem magam másokkal, és sok esetben azt veszem észre, hogy ennek a kommunikációnak a kudarcait próbálom kompenzálni magamban a tevékenységben. Amikor bemegyek a műterembe, többször a kudarcaimat próbálom tisztázni. A barátnőm mondta, hogy ilyenkor a szublimációt mint elhárító mechanizmust alkalmazom.

A szoborcsoportok esetében mindig valamilyen, a szemlélő által is ismerős szituáció megjelenítése a cél. Ezek a szituációk a való életben a pillanat töredéke alatt mennek végbe, tudattalanul. Észrevehetetlenek, kifejezetten illékonyak. Arra törekszem, hogy

ezeket a pillanatok alatt eltűnő együttállásokat merevítsem ki. Így lehetőség van arra, hogy hosszú percekig szemléljük, vizsgáljuk ezeket a helyzeteket. Na, ez néha zavarba ejtő lehet.

SA: Mit jelent az alakjaid, figuráid csonkolt-sága?

PB: Szerintem ezek nem csonkolt szobrok. Persze előfordul, hogy néha egy gerincoszlop lesz egy kar, de az nem csonkolás, hanem egyszerűen csak más funkcióval ruházom fel, más feladatot bízok arra a végtagra. A csonkolás, az operáció, az a műteremben zajlik, de az olyan triviális művelet, mint hogy a kanalat a levesbe mártom és a számba teszem. Mindegy, hogy milyen kanállal eszem a levest, a lényeg az íze, az illata, a textúrája, a fűszerezettség, a hőmérséklete. A lényeg a leves. A szobroknál is ezt érzem, az, hogy ezek a szobrok csonkolás útján jönnek létre, nem lényeges, ugyanis nem tudnak máshogyan létrejönni.

Használt, koszos papírra mindig is szívesebben rajzoltam, mint tisztára. Lehet, hogy ez az újrahaznosítás vagy folytatás valami mélyről jövő igény, de nem tudom a választ a miértre. Hacsak nem az a válasz, hogy a már meglévő folytatva rövidebb idő alatt jutok el egy még kidolgozottabb minőséghez.

SA: Alkotásaid között ott figyelnek az aszim-

metrikus, megcsonkított, kizsigerelt, megalázott, a nemi analfabetizmus által deformált, soha nem kérdezett testek, amelyek mintha a 21. században kérnék ki maguknak a méltánytalan feledést; abban a korban, amelyikben úgy kerülnek középpontba, mint De Sade *Filozófia a budoárban* című művében a szüzesség.

PB: Erre szintén azt tudom mondani, hogy hízelgő ez az észrevétel. Tetszik a gondolat, hogy De Sadéhoz hasonlítsanak, de ezt én nem tudom megítélni. Már csak azért sem, mert a kezdetek óta egyetlen meló készül, és nyilván még nagyon távol állok attól, hogy kész legyen, hiszen a kiállítások ennek a készülésnek csak a fázisai. Túlságosan benne vagyok, nem tudom megítélni kívülről. Ha elkészül, újra átgondolom, de addig is bízom benne, hogy lesznek olyan emberek, akik kívülről látják, és jobban meg tudják ítélni, mint én. Ezt azért mondom, mert a felvetésed is egy ilyen külső szemlélő általi megállapítás. Ezek azok az észrevételek, melyek aztán befolyásolják, változtatják a melót. Így történik meg az, hogy alakul a folyamat, és abszolút más lesz a végeredmény, mint ami a kiindulási pont volt.

SA: Min és hol dolgozol jelenleg?

PB: Egy mofettás projekten. Mérges gázokkal. Gyógymódokkal.

↑
PÉLI Barna: *Húsdiszkont*, 2018,
Horizont Galéria,
A művész jóvoltából